
DOĞUMUNUN 70. YILINDA
KADİRLİLİ ÂŞIK HALİL KARABULUT*

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU**

Türk dilinin; Orhun Anıtları, Kutadgu Bilig ve Dedem Korkut'un Kitabı gibi temel taşlarıyla yarışabilen birkaç ünlü eserinden biri de Dîvânü Lûgati't-Türk'tür. Gerçi onun yazılı olduğu dil Arapçadır, ama verilen yüzlerce örnek cümle, şiir ve metin Türkçedir. Biz orada, Türkün dilinden edebiyatına, hukuktan tıbbına, musikisinden sporuna, beslenmesinden giyimine kadar pek çok ve değişik dalda verilmiş bilgi ve örneği bulabilmekteyiz. Orada verilen atasözlerinden çoğunun hâlâ kullanılması, hayvan tedavi yöntemlerinin hâlâ uygulanması, eserin değerini bir kat daha artırmaktadır. İşte bu hazine bir de şair adı vermektedir. Dîvân'da şöyle denilmektedir: Çuçu: Bir Türk şairinin adıdır. (III/238).

Ancak Çuçu hakkında daha fazla bilgi verilmemiştir. Uzun yıllar, bu şair, bizim en eski şairimiz olarak bilinmiş ve öylece öğretilmiştir. Türk dilinin yılmaz savaşçısı merhum hocam Ord. Prof. Dr. Reşit Rahmeti Arat (1900-1964) belgeler üzerinde yaptığı araştırmalar sonucunda, aynı dönemleri paylaşan şairleri tespit etmiştir. Bunlar, hepimizin pek kolaylıkla hatırlayacağı üzere; Aprınçur

* 18 Ocak 1996 tarihinde Türk Dil Kurumunda verilen konferansın metnidir.

** S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi.

Tigin, Kalım Keyşi, Kül Tarkan, Pratyaya-Şiri, Singku Seli Tutung, Ki-Ki, Asıg Tutunğ ve Çısuva Tutung'dur. ¹

Ortak bir edebî dönemin şairleri oldukları için bunları, 15. yüzyıldan sonra ayırdığımız gibi, kesin çizgilerle sınıflandırmayı doğru bulmuyoruz. Ancak, 14. yüzyıldan sonra klâsik tarzda şiirler yazan şairlerin sayıca çoğalması ve bunlardan da günümüze az sayılmayacak miktarda şiirin ulaşması, şiirimizde farklı tarzların denendiği bir dönemin başlamasına yol açmıştır. Bir yandan Yunus Emre'nin şiirleri, bir yandan da onun gibi sade bir dille yazıp söylemekle birlikte din ve tasavvuf dışı konuları işleyen şairlerin yetişmesi şiirimizin üç koldan gelişmesine yol açmıştır. Bugün, her kol kendisini en iyi şekilde temsil eden pek çok "söz ustası"na sahiptir.

Âşık Edebiyatının, diğer kollara, dinî-tasavvufî ve klâsik dallara göre şanssızlığı, ürünlerinin seslendirilmesi, ancak yüzyıllarca sonra yazıya geçirilmesinden kaynaklanmaktadır. Böyle olunca da, onca saz ve söz ustasının ürünü ses dalgaları halinde dağılıp gitmiştir. Günümüze kadar gelebilen, pek azı tam sayılabilecek birkaç şiiri, o talihsiz dönemin teselli ürünleri olarak kabul edebiliriz.² Prof. Dr. M. Fahrettin Kırzioğlu'nun 57 yıl önce, Kars Halkevinin yayın organı olan *Doğuş* dergisinde yayımladığı bir şiir, daha sonraki yıllarda da Âşık edebiyatının en eski ve tam şiiri olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Timur'un, 1386'da Kars ilini işgal ve tahrip etmesinin anlatıldığı şiirin, o yıl veya yıllarda yazılmış olması muhtemeldir. Prof. Kırzioğlu bu konuya daha sonra bir daha eğilmediği için, gelenek de bu şiiri öylece kabul edivermiştir. Belki, ilerleyen yıllarda bu şiir üzerine yeni görüşler ileri sürülecektir.³

İşte, 14. yüzyıldan günümüze, bazı yüzyıllarda son derece başarılı ve ustaların ustası diyebileceğimiz nice âşıkların yetişmesiyle gelinmiş ve pek çok âşığımızın adı haklı olarak hafızalardaki yerini almıştır. Bunlardan şu birkaçı adı, bir vefa borcunu ödemek için sıralamak istiyorum: 16. yüzyıldan Bahşî, Hayâlî, Koroğlu, Kul Mehmet, Öksüz Dede; 17. yüzyıldan Âşık Halil, Âşık Ömer, Ercişli Emrah, Gevherî, Karacaoğlan, Kayıkçı Kul Mustafa, Koroğlu, Kuloğlu; 18. yüzyıldan Derûnî, Hocaoğlu, Hükmî, Levnî, Nakdî, Talibî; 19. yüzyıldan Âşık Şemî, Âşık Şenlik, Bayburtlu Celâlî, Bayburtlu Zihnî, Dadaloğlu, Dertli, Erzurumlu Emrah, Gedâî, Kusûrî, Ruhsatî, (Develili) Seyrânî, Silleli Surûrî, Sümmânî, Tokatlı Nurî; 20. yüzyıldan Âşık Ferrâhî, Âşık Mehmet Yakıcı, Âşık Veysel, Bayburtlu Hicrânî, Davut Sularî, Efkârî, Gufrânî, İlhamî, Posoflu Müdâmî, Posoflu Zülâlî,

¹ Bkz. Reşit Rahmeti Arat, *Eski Türk Şiiri*, Ankara 1965, XX-XXII ve oradan pek çok yeni kaynak ki en ünlüsü Hikmet Dizdaroğlu'nunkidir: *Halk Şiirinde Türler*, Ankara 1969, 15.

² Bu dönemlerin halk şiiri için bk. Yurdanur Sakaoğlu, "İslâmiyetin Kabulünden sonraki İlk Halk Şiirleri", *Halk Kültürü*, 1984/2, 93-105'ten ayrı basım.

³ M. Fahrettin Çelik (Kırzioğlu), "Tanıyabildiğimiz Karanlı Eski Bir Âşığımız: Altı Yüz Yıl Önce Yaşamış Olan Baykan", *Doğuş*, 6 (47), Senteşrin 1939.

Recep Hıfzî, Talibî Coşkun, vb. Hâlen hayatta olanlardan ise Feymânî, Fuat Çerkezoğlu, Gürünlü Âşık Gülhânî, Hacı Karakılıç, Hasretî, Mevlüt İhsânî, Murat Çobanoğlu, Mustafa Ruhânî, Nuri Çırağî, Nurî Meramî, Nusret Torunî, Sümmanoğlu, Şeref Taşlıova, Yaşar Reyhânî vb. âşıkları sayabiliriz.

Yüzyılımızda yaşayıp da ölenlerden şahsen tanıdıklarımın ikisi dışında hepsi saz da çalardı: Veysel, Efkarî, Ferrâhî, Müdâmî; ancak, Yakıcı ile Hicrânî'yi ne saz çalarken gördüm, ne de saz çaldıklarını işittim. Yine yüzyılımızın yaşayan âşıklarının ise çoğunluğu saz çalmaktadır. Ancak, günümüzde, çeşitli yarışma ve toplantılara "âşık" olarak katılıp da saz çalmayanlar da vardır. Bunlar arasında Abdülvahap Kocaman, Kul Gazi Kurt ve İhsan Kılıç Divânî'yi sayabiliriz.⁴ Bu tür âşıklardan biri de Kadirîli Âşık Halil Karabulut'tur. Yani, konuşmamızın konusun teşkil eden Karabulut da saz çalmamaktadır. Bu tür sanatkârlara elbette "saz şairi" diyemeyeceğiz. Ya "âşık"- diyebilecek miyiz? Biz bu tür şairlere sadece "halk şairi" demek istesek bile, başta kendileri olmak üzere bütün şiir-severler, geleneğe uyup uymadığına bakmaksızın onlara "âşık" adını verivermektedirler.⁵

İşte Halil Karabulut'un şiirimizdeki yeri budur.

Kimdir Halil Karabulut?

Âşık edebiyatı alanında aynı adı taşıyan pek çok şair vardır. Emrah'lar, Seyrânî'ler, Zihnîler, günümüzdeki Gülhânî'ler, İhsânî'ler bu ortaklığın sadece birkaç örneğidir. Şairnamelerin incelenmesi sonucunda pek çok örneğin ortaya çıkacağı aşikârdır. Halil adı ise, 17 ve 18. yüzyıllarda, ikisi de Bursalı iki âşığımızda görüldüğü gibi, yüzyılımızda da, biri yaşlı ve Çorumlu, öbürü genç ve Kadirîli iki âşığımızda da görülmektedir. Bugün eskilerin şiirlerini ayırt etmekte bazı sıkıntıları çekiyorsak da sayıları az olan belgelerin yardımıyla bilgilerimizi doğrulayabiliyoruz. Ya 20. yüzyılın Halil'leri?

1973 yılının başlarında yakın arkadaşım merhum Turgut Günay gelip "Sakaoğlu, bu yıl Cumhuriyetimizin 50. yılı... Gel, seninle *Halk Şiirinde Atatürk* konulu bir antoloji hazırlayalım. Hem Atatürk'le, hem de onun inkılâplarıyla ilgili şiirleri bir araya getirelim." demişti. Kabul ettim ve taramalara başladık.

O yıllarda ikimiz de, Erzurum Atatürk Üniversitesinde görevli idik. Belki çoğunuz bilmeyebilirsiniz diye ekliyorum. Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi, Türkiye'nin en zengin kütüphanelerinden biridir. O kütüphane, kendisini her zaman rahmetle andığımız M. Seyfeddin Özege'nin bağışladığı on binlerce kitap ve dergi ile bulunmaz bir hazinedir. İşte bizler böyle bir kaynak bolluğu içinde yola çıktık.

⁴ Kocaman, ilerlemiş yaşında eline saz almışsa da pek başarılı olamamıştır. Bunun sebebi ise; bayram, şölen ve şenliklerde daha fazla şiir okumak ve atışmaya çıkmak olmalıdır.

⁵ Bu konuda şu bildirimimize bakılabilir: "Ozan, Âşık, Saz Şairi ve Halk Şairi Kavramları Üzerine", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri I/Genel Konular*, Ankara 1986, 247-251.

Dergiler, kitaplar, antolojiler, öğrenci tezleri, derken elimizin altında pek çok şiir birikmişti. Hatta, bir bölümü hâlen hayatta olan bazı âşıklarımız da bu antoloji için özel şiirler söylüyorlardı. İşte bu hummalı faaliyet sırasında Çorum Halkevi dergisi *Çorumlu*da da bir şiire rastladım. "Atatürk Köşesi"nde yer alan "Atatürk'e Ağıt" adlı bu şiir⁶, daha sonra M. Halit Bayrı⁷ ile Refik Ahmet Sevengil'de de⁸ benzer adlarla yer alacaktı. Şairin tapşırması (=mahlâsı) Âşık Halil" olarak geçiyordu. Ancak, derginin dış kapağında yer alan "İçindekiler"de tapşırmanın önünde bir de "Çorumlu" ibaresi vardı. Yani şairimizin adı "Çorumlu Âşık Halil" olarak veriliyordu. Biz bu güzel şiiri de antolojimize almaya karar verdik.

O aylarda başka bir gelişme daha oldu. Öğrencilerimize, "Derleme" dersinin uygulaması olmak üzere ödev verirdik. Onlar da ne bulurlarsa, öğrettiğimiz usullere uygun olarak derleyip getirirlerdi. O derlemelerin "Yaşayan Âşıklar" dosyasını da karıştırıyordum. Adana ilimizin Kadırlı ilçesinden gelen öğrencimiz Mustafa Nacar'ın notlarını karıştırırken birden bir âşığı keşfediverdim. Daha doğrusu bir iki yıl önce hemşehrilerinin keşfettiği bu âşığı ben Palandöken eteklerinde yeniden ve kendimce keşfediyordum. Bu âşık, bizim Halil Karabulut'umuzdan başkası değildi. Nacar'ın getirdiği şiirler arasında "Kurtuluş Harbi Destanı" ve "Cumhuriyet" gibi daha sonraki yıllarda onun adıyla bütünleşecek şiirlerin yanında, "Aman Ha!", "Kalır Burada" ve "Gider" adlı şiirleri de yer alıyordu. Bu arada Halil'in doğum yeri ve yılı, anne ve baba adı, lâkapları, medenî hâli, çocuğu ve işi hakkında kısa bilgiler de veriliyordu.

*Çorumlu*da "Atatürk'e Ağıt" adıyla bir şiiri yer alan "(Çorumlu) Âşık Halil" ile ödevlerin arasında ayağa kalkan "Âşık Halil" aynı kişi miydi? Bu iki âşıktan biri Atatürk'ün ölümünü, öbürü ise onun en kutsal eserini anlatıyordu. *Çorumlu*'da herhangi bir bilgi yoktu. Acaba, Halkevleri arasındaki şiir göndermeler bir karışıklığa veya yanılmaya yol açmış olabilir miydi? Zaten fazla olmayan âşık edebiyatı hakkındaki bilgilerimizi zorlamak istemedik. (Burada konu dışı olmak üzere şunu söylemek isterim. Mezun olduğum İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde; Yûnus Emre, Nasreddin Hoca, Karacaoğlu, Tahir ile Zühre vb. konulara hiç yer verilmemişti. Dolayısıyla biz kendimizi okuyarak tamamlamaya çalışmıştık.

Bu iki gelişmeden, yani *Çorumlu*'daki şiir ile Mustafa Nacar'ın getirdiği bilgi ve şiirlerden sonra onları destekleyen bir gelişme daha oldu. Dergi taramaları sırasında Osman Attilâ'nın *Ülkü* dergisindeki iki yazısı dikkatimizi çekmişti. Adları,

⁶ *Çorumlu*, 1, 15 Şubat 1939, 341.

⁷ *Halk Şiiri / XX. Yüzyıl*, İstanbul 1957, 36-37 (Hayatı: 9).

⁸ *Çağımızın Halk Şairleri*, İstanbul 1967, 340-341

"Halk Şairlerinin Diliyle Cumhuriyet"⁹ ve "Halk Şairlerinde Atatürk'e Ağıtlar"¹⁰ olan bu yazıların ikisinde de "Âşık Halil" in şiirleri yer alıyordu. Bu iki yazıda da, aynı tapşırılmalı şairin, hem de konuları açısından birbirini bütünleyen iki şiirinin yer alması, biz genç araştırmacılarda, her iki şiirin de aynı kişiye ait olabileceği görüşünü uyandırdı. Cumhuriyet ile ilgili yazıda, ilk örnekten önce şöyle deniliyordu: İlk parça, şimdi 21 yaşında olan bir köy çocuğundur. Kadırlı'nın Mehmetli köyünden Âşık Halil, 21. Cumhuriyet Bayramı için söylemiştir." Ancak Atatürk'le ilgili şiirden söz edilirken böyle bir bilgiye gerek görülmemiştir.

Elimizde Halil hakkında az da olsa bazı bilgiler, bir – ikisi yayımlanmış beş altı şiiri vardı. Onun, özellikle yayımlanmamış şiirleri son derece başarılı örneklerdi. Ben, çok beğendiğim bu şiirleri küçük bir makale konusu olarak ele almak istedim. Bir değerlendirme yazısı ve bibliyografya ile birlikte, yukarıda adları anılan şiirlere "Atatürk'e Ağıt" da ekleyerek *Türk Kültürü* dergisine gönderdim. (Eylül 1973). Antolojimize diğerlerinin konuları farklı olduğu için en fazla üç şiirini alacağımız, şiirlerinin yorumunu da yapamayacağımız için, böyle bir ek yazıyla onu bir an önce tanıtmak istemiştik.

Ben, o tarihte Karabulut'u ne görmüştüm, ne de tanıyordum. Ama, onu âdeta ödev yaprakları arasında keşfetmişim. Yanılmamışım. O, temeli Konya Turizm Derneğince 1966 yılında atılan Türkiye Âşıklar Bayramı'na ilk defa 1973 yılında katılır. 1973 de önemli bir yıldönümüdür: Cumhuriyetimizin ilânının 50 yılı. O yıl, 20-30 Eylül tarihleri arasında kutlanan Sekizinci Türkiye Âşıklar Bayramı çerçevesinde, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı tarafından, "En İyi Cumhuriyet Şiiri" konulu yarışma düzenlenir. Konya Turizm Derneğince gerçekleştirilen yarışmaya, sonradan öğrendiğimize göre 81 âşık 122 şiirle katılmıştır.

29 Ekim 1973 akşamı, tesadüfen merhum Prof. Harun Tolasa ve merhum Dr. Turgut Günuy ve eşleri bize akşam oturmasına gelmişlerdi. O tarihte, radyonun gece haberleri 22.45'te başladı. Misafirlerimiz kalkmadan önce haberleri dinlemek istemişler ve ben de seyyar radyomuzu yanlarına getirmiştim. Haberler başladı ve tabii olarak 50. Yıl kutlamalarıyla ilgili olanları ağırlıklı idi. Bizler her şeyden habersiz dinlemeye devam ederken bir yarışmanın sonuçlandığını ve Halil Karabulut'un birinciliğe lâyık bulunduğunu işitiverdik. Haberin devamını daha dikkatlice dinledik ve dereceye giren diğer âşıkları da öğrendik.

O tarihte, Karabulut ile ilgili yazım *Türk Kültürü* dergisine gönderilmiş, fakat antolojimiz son şeklini almamıştı. Ben hemen arkadaşlara durumu hatırlattım ve Halil ile ilgili olarak hazırladığım yazının yakında yayımlanacağını bildirdim.¹²

⁹ *Ülkü* (II. Seri), 12 (123), 1 Kasım 1946, 23, "Cumhuriyet" şiirinin tamamı yer almaktadır.

¹⁰ *Ülkü* (II. Seri), 11 (124), 15 Kasım 1946, 3-4, "Atatürk'e Ağıt" şiirinin dört hanesi yer almaktadır.

¹² Bu yazı için bk. "Tanınmayan Bir Milliyet Halk Şairi: Halil Karabulut", *Türk Kültürü*, 12 (135), Ocak 1974, 38-47.

Evet yanılmamıştım. Öğrenci ödevleri arasındaki onca âşık arasında dikkatimi çeken Karabulut, beni yanıltmamıştı. Sonradan kendisinden öğrendiğime göre Halil o yarışmaya; birinciliğe lâyık bulunan şiiri "Yenilendi", "Cumhuriyet" ve "Neler oldu" adlı üç şiiriyle katılmış. Ona, birinciliğinin karşılığı olarak 5.000 lira verilmiştir.

Sonradan kendisiyle mektuplaşmaya başladık ve 1975'teki onuncu bayramda ilk defa görüşüp mektuplardaki hasreti gidermeye çalıştık.

Halil'in böylesine ön plâna çıkması bizi daha dikkatli davranmaya yöneltti. Hemen eksilerimizi göz önüne alarak bir değerlendirmeye başladık. O, 1926 doğumlu idi ve "Atatürk'e Ağıt" adlı şiir en geç 1938 yılının son ayında yazılmış olmalıydı. Nitekim yayımlanma tarihi de Şubat 1939'u gösteriyordu. Acaba o tarihte 12-13 yaşlarında olan "Bizim" Halil bu ağıdı yazabilir miydi? Hayır, yazamazdı. O hâlde, aynı yıllarda iki Halil, hem de şiirlerinde "Âşık Halil" tapşırmasını kullanan iki Halil vardı. Dahası, Osman Attilâ da her ikisinin tesadüfen aynı tapşırma taşıyan birer şiirini Cumhuriyet ve Atatürk şiirlerine örnek olarak vermişti. Biz, Atatürk'e Ağıt" şiirini başka bir "Âşık Halil"e, "Kurtuluş Harbi Destanı", "Cumhuriyet" ve "Aman Ha!" şiirlerini de "Bizim Halil"e ait olarak antolojimize almaya karar verdik. Ve kitapta böylece yer aldı.¹³ Ancak bu arada bizim makalede yayımlanmış, öbür Halil'in tek şiiri ile o şiirin yer aldığı kaynaklar da "Bizim Halil"e bağlı olarak verilmişti.

Bir şiirin macerasını anlatmamız boşuna değildir. Âşık Edebiyatımızın büyük âlimi merhum Ord. Prof. Dr. Mehmet Fuat Köprülü de 1914'lerde başlattığı âşık edebiyatı araştırmalarında, bizimkine benzer yanılgılara uğramıştı. O, büyük bir olgunlukla bunları düzeltmiş ve bizlere örnek olmuştu. Onun açtığı ışıklı yoldan yürürken bizler de aynı şekilde kendimizi yenilemeyi bir görev biliyoruz.

X

Halil Karabulut'un da kahramanları arasında yer aldığı bilimsel bir değerlendirmeden sonra, şimdi de onu kısaca tanıyalım. Onun kaderi, Anadolu'daki yüzlere âşığın kaderinden hiç de farklı değildir. O, bir Çukurova köyünde doğup büyümüştür ve doğum günü bilinmemektedir. Karabulut, bu konuda bir mektubunda şöyle demektedir: "Hangi ay ve günde doğduğumu bilemiyorum. Sağlığında anamdan duyduğum bazı sözlerden Ekim ayında doğduğumu çıkarabiliriz." Bu yıl 70. yaşına giren Karabulut, şahsıyla ilgili bazı bilgileri "Gurbet" adlı şiirinde şöyle dile getirmektedir:

¹³ *Halk Şiirinde Atatürk* (hzl. Saim Sakaoğlu-Turgut Günay), Erzurum 1974, 7-8 ve 44-44.

Der Hali vatanım Mehmetli köyü,
Acep ne âlemde hep emmi, dayı,
Şimdi bal akıyor Kesik'in suyu,
O yerler gözüme nur görünüyor.¹⁴

Şiirde adı geçen Kesik, bir ırmak adıdır. Bu konuda, Karabulut hakkında ilk yazıyı kaleme alan adaşı, öğretim görevlisi Halil Güntan, Mehmetli'yi tanıtırken şöyle demektedir:

"Torosların güneye bakan yamaçlarında eteğin çamı, doruğun kamalağına yaslanır. Eteklerde peydahlanan sular önce biraz deli deli seker, sonra ağır ağır sürünmeye başlar Çukurova'da da. Kesik suyu bunlardan birisidir. Şairimizin köyünden geçer ve Ceyhan'ın Sumbas suyuna karışır. Buralarda ortalık kışın yağmurlu, sellidir. Yazınsa güneş hısım sözü gibi dokunur insan."¹⁵

Halil; Karayakupoğulları'ndan Molla Mehmet'in oğludur. Onun babası Molla Halil, onun babası Molla Ahmet'tir. Annesi Döndü de aynı köyden Ali'nin kızıdır.

Kadirli'nin Hardallık köyünden Kadir Ağa'nın kızı Naile ile 1949 yılında evlenir. 29 Kasım 1949 doğumlu tek çocukları Mustafa, inşaat mühendisidir. Halil'in biri aynı ana babadan, diğerleri ayrı-anadan olmak üzere üç kardeşi olmuşsa da sonuncusu ve tek kız olanı 20 yaşlarında vefat etmiştir.

Halil'in baba tarafı hep molla yani dönemin din bilginleri yetiştirmiştir. Halil'in de fitraten böyle bir kabiliyeti olmakla beraber şansı yaver gitmediğinden köyünde yaşamak zorunda kalmıştır. Çünkü babası, daha Halil iki yaşında iken vefat edince âşığımız da annesiyle birlikte köyünde yaşamaya devam etmiştir. Onun okula başlayacağı yıllar 1932-1933 olmalıdır. Cumhuriyetimizin onuncu yılına rastlayan o dönemde her köyde bir okulun bulunması gerçekleştirilememiştir. Hatta bazı köylerde beş yıllık yerine üç yıllık ilkokulların var olduğu unutulmamalıdır. İşte, âşığımız Halil de köyündeki üç yıllık okulu bitirmiştir. Ancak o bu kısa öğrenimle yetinmeyip kendini yetiştirmenin yollarını aramıştır. Mehmetli gibi bir Anadolu köyünde kendini çiftçiliğe kaptıran sıradan bir Çukurova köylüsü olmaya razı olmayan Halil, ömrünü okumayla geçirmiştir. Köy hayatının tabii sonucu olarak okuduklarının arasında halk hikâyelerinin ayrı bir yeri vardır. O; *Kerem ile Aslı'yı*, *Âşık Garib'i*, *Köroğlü'yu* daha küçük yaşlarında iken okumuştur. O, aynı zamanda modern edebiyatın ünlü eserlerini de ihmal etmemiştir. Halide Eidip Adıvar'ın *Ateşten Gömleki*, *Vurun Kahpeyes'i*; *Reşat Nuri Güntekin'in Çalı-*

¹⁴ *Çağrı*, 17 (201), Ekim 1974, 15.

¹⁵ "Bir Halk Şairimizi Tanıtıyoruz", *Çağrı*, 15 (177), Ekim 1972, 14.

kuşu/su Halil'in okuduğu romanlardan sadece birkaçıdır. Âşığımız, ayrıca tarihi konuları işleyen romanları okumayı da çok sevmektedir.

Daha sonraki yıllarda şiirlerinin ağırlık merkezini oluşturacak olan dinî ve tasavvufî konulardaki bilgileri ise yine aynı yıllarda okuduğu kitaplara borçludur. *Küçük Mızraklı İlmihal*, *Büyük Mızraklı İlmihal*, *İslâm Dini* (Ahmet Hamdi Akseki) ve *Namaz Hocası* gibi kitaplar onun yetişmesinde rol oynayan birkaç addır.

Tarlasında buğday ekip pamuk yetiştiren / bahçesinde nar ve portakal ağaçları olan, karpuz yetiştirmekten de geri kalmayan Halil, bunların geliriyle geçinmektedir. Böylesine bir çiftçilikle yaşamak, ilk şiirini daha 19-20 yaşlarında *Ülkü* dergisinde gördüğümüz bir köylü çocuğu için her halde yeterli olmayacaktı. O da, şiiriyle kendisine ayrı bir dünya kurmak istemiş ve başarmış da.

Halil, 1972'ye gelinceye kadar devamlı olarak şiir yazmıştır. Askere gitmiş, orada şiir yazmış; teskere alıp gelmiş, şiir söylemeye devam etmiştir. Kısacası onun hayatından şiir hiç kopmamıştır. Ancak, onun dışarıya açılması 1972'den sonraya rastlamaktadır. O yıl âdeta Karabulut'un hayatında bir dönüm noktasıdır.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde olduğu gibi Çukurova'da da âşık toplantıları düzenlenirdi. Bunlar daha çok köye gelen âşıkların oradakilerle birlikte olması şeklinde gerçekleşirdi. Belki de il merkezlerindeki toplantılarda daha çok kültür programları arasında âşıklara da yer verirdi. Bütün bunlardan pek az haberi olan Karabulut, sadece kendi yakın çevresindekilere ve köyüne gelen âşıklara şiirlerini okumakla yetinmiş ve dışarıya açılmamıştı.

Onun dışarıya açılması 1972 yılında Kadirli'deki "Âşıklar Gecesi" ne katılmasıyla başlar. Karabulut, 46 yaşında katıldığı bu ilk yarışmada ilk birinciliğini kazanır. Bu gecede okuduğu üç şiiri; "Kurtuluş Harbi Destanı", "Gizlidir" ve "Sarı Kamyon", onun dillerden düşmeyen üç şiiri olarak uzun yıllar söylenip duracak ve taklit edilecektir.

Ertesi yıl onun ilçeden ile, ilinden başka illere açıldığını görüyoruz. Önce Adana'daki "Cumhuriyet" konulu yarışmada, sonra da Konya'daki büyük yarışmada birinci gelecektir. O, bütün birincilikleri toplayıp hem kendisini sevindirecek, hem de kendisine gıptayla bakılmasına yol açacaktır. O, yanılmıyorsa katıldığı bütün yarışmaların üçü dışında daima birinci olmuştur. Onların da birinde üçüncü olmuş, birinde de mansiyona lââyık bulunmuştur. Onun dereceye giremediği 1977 yarışmasının sonucunu etkileyen olayı ise burada anlatmak istemiyorum.

Hayatı böylesine dolu olan bu insanı, bir gün olsun kazandığı madalyaları boynuna asmış veya diktirdiği özel kıyafetin üzerine yerleştirmiş olarak göre-

mezsınız. Çünkü o tevazuun sembolü olmuş bir sanatkârdır. Belki de Halil'i böylesine büyük yapan da bu özelliğidir.

Halil, pek çok âşığın belirli günlerde veya açılan yarışmalarda söylediği bazı konuları, tek başına ele almış ve bu alandaki öncülüğünü ve başarısını herkese kabul ettirmiştir. Onun ilk kitabı, kendi imkânlarıyla yayımladığı *Büyük Mustafa Kemal Destanı* (dış kapakta *Atatürk Destanı*) adlı eseridir. Kitabın konusu başlıbaşına bir konuşma konusu olabilecek zenginliktedir. Biz onun, belki de âşık dünyasının pek yaklaşmadığı yönlerini vermeye çalışacağız. Önce, şu mısralara bir kulak verelim.

Atatürk üç şeye değer verirdi:
Devlet bakasına temel göründü.
Bunlara vukuftu bundan ötürü,
Türk dili, tarihi ve kültürü.
Bizzat ayrı ayrı üstünde durdu,
Korunması için kurumlar kurdu.

Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu,
İşte ispatlıyor bu gün durumu.¹⁶

Onun, Türk diliyle ilgili görüşleri değişik şiirlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Kendisi de bir dil ustası olduğu için, Halil dilimize sahip çıkmaktan asla vazgeçmemiştir.

Farisiden kurtardık Türk'ün dilini.¹⁷

Türklük benliğini tekrar kazandı,
Takvim yenilendi, dil yenilendi.¹⁸

Bugün "Lâiklik" kavramı, daha telaffuzundan başlayan bir talihsizlikle anılır olmuştur. Halil, Atatürk'ün ilkelerinden biri olan Lâiklik'i bakın nasıl anlatıyor:

¹⁶ *Büyük Mustafa Kemal Destanı*, Kadirli (1986), 108.

¹⁷ *age.*, 50.

¹⁸ *age.*, 57.

Lâiklik dinsizlik demek değildir,
 Ve dini inkâr eylemek değildir.
 Din ve devlet işin ayrı tutmaktır,
 Dünya ahiret işin ayrı tutmaktır.¹⁹

Halil inkılâplara şiirin penceresinden bakmaya çalışmıştır. O, eğitimin birleştirilmesinden soyadına, harf inkılâbından takvimin değişmesine kadar pek çok konuyu ele almıştır. Bu güzellikleri bizlere anlatırken, üç yıllık ilkokul diplomasını besleyen diğer kaynakları ne kadar güzel ifade ediyordu. Savaşından barışına kadar Türkiye Cumhuriyetini ve onun kurucusunu destanlaştıran Halil, belki de büyüklerinden dinlediği işgal ve kurtuluş günlerini böylece dile getirmiş oluyordu.

Karabulut'un üzerinde durduğu önemli konulardan biri de milli birliğimizdir. O; bölünmenin, ayırım yapmanın, ayrı baş çekmenin ülke bütünlüğüne zarar vereceği çok iyi bilmekte ve şöyle seslenmektedir:

....
 Bizi ayıranlar düşmandır bize,
 Türk'ten gayri değil Kürt, Çerkez, Zaza,
 Onlar bu vücutta hep birer aza,
 Türklük ağacının dalı demektir.

.....
 Âşık Halil der ki asıl, kök birdir,
 Türk milleti parçalanmaz, tek birdir,
 Bu vatanın şarkı, garbı yok, birdir,
 Yurt milletin ortak malı demektir.²⁰

Âşığımız, Türkiye'nin dış politikasına da ilgisiz kalamamıştır. Kıbrıs'ta bir tatsızlık mı oldu, Halil hemen destanını dile getirmiştir; tatsızlık Türkistan'da ise onun kaleminde bu sefer oralar vardır. Şu iki dörtlük onun bu hassasiyetini dile getirmektedir:

Biz Kıbrıs'ı terk edersek Yunan'a,
 Dostumuz ne söyler, düşman ne der?

¹⁹ *age.*, 113.

²⁰ *age.*, 61.

Sızlamaz mı ecdatların kemiği,
Gaziler ne söyler, şehidân ne der?²¹

.....

Altay dağlarının gamlı yelleri,
Aral'ın, Baykal'ın yaslı selleri,
Avaz avaz Türkistan'ın elleri,
İmdat imdat diyor, yardım istiyor.²²

Karabulut'un böylesine farklı bir şiir ortamında at koşturması boşuna değildir. Onun günlük olayları yakından takip etmesi, hüznü ve neşeyi birlikte yakalayabilmesi, bir yandan Çukurova köylüsünü anlatırken öbür yandan astronotlarla aya ayak basması, şiirindeki zenginliğin kaynaklarının başlıcalarıdır. Bazen acı gerçekleri, bazen de küçük olaylardan yola çıkarak ortaya koyduğu tebessümleri mısralara dökmesi onun, belki de her âşıkta görülebilen özelliklerinden biri gibi görülürse de, ondaki farklılığı yakalamak hiç de zor olmayacaktır. İşte nice yarışma jürisi, bu güzellikleri yakalayıp onu daima birinci ilân etmenin mutluluğunu paylaşmıştır. Onun şiir dünyasındaki kısa bir dolaşma bizlere kâh unutulmuş maziye hatırlatacak, kâh düşündürüp güldürecektir.

Güney Afrikalı bir kalp cerrahı vardı; adı Prof. Dr. Christian Barnard. Bugün çoğumuz özellikle gençlerimiz bilmezler bile. Ancak, ilk kalp naklini gerçekleştirdiği gün, dünyanın bir numaralı adamı olmakla kalmamış, Karabulut'un da şiir dünyasına, biraz da mizah kokan bir hava ile girivermişti:

BARNARD EFENDİ

Aşk elinde hasta kalbim,
Bakiver Barnard efendi.
Maraz macca dolu abim,
Söküver Barnard Efendi.

İçinde bir sevgili var,
Bana dert oldu, ele yâr,
Çıkarmaya verdim karar
Çekiver Barnard Efendi.

²¹ age, 61.

²² age, 60.

Mevlâ mı gönderdi seni,
Kurtar bu illetten beni,
Yerine bir yenisini
Takiver Barnard Efendi.

Kapısını kapat pekçe,
Ona sevda girer çokça,
Aman dikişini sıkça
Dikiver Barnard Efendi.

Bu Halil'in sana sözü,
Börböcek vermesin sızı,
Birazcık da güve tozu
Ekiver Barnard Efendi.²³

Onun "İki Düşman / Şaka", "Sarı Kamyon / Kamyon Destanı" gibi diğer şiirleri de ince mizahın güzel mısralarıyla örülmüştür.

Onun; kahramanlık, vatan sevgisi, tasavvuf ve eğitim gibi bazı konularda çok güzel deyişleri vardır. Karabulut âdeta bir Âşık Ömer, bir Bayburtlu Zihnî gibi "destanlar şairi" olup çıkmıştır. Cumhuriyet, İstiklal Savaşı, Kurtuluş Harbi, Ulusal Egemenlik, Kıbrıs vb. konularında yazdığı şiirleri büyük ilgi görmüş, toplantıların istenilen destanları arasında yer almıştır. Onun ayrıca, "Pamuk" ve "Beyaz Sinek" adlı iki destanı daha vardır ki, özellikle ikincisi Çukurova'yı bir yönüyle dile getiren en güzel şiirlerinden biridir. Bu destandaki şu iki dördlük, onun günlük hayatı nasıl yakaladığını çok güzel bir şekilde sergilemektedir. Burada, pamuk ürününe zarar veren beyaz sinek ordusu, iki ayrı benzetmenin konusu olarak ele alınmaktadır.

.....
Meşhur oldu dilden dile geziyor,
Gazeteler harıl harıl yazıyor,
Hep artistler, anarşistler kızıyor,
Onların şöhretin sildi ak sinek.

²³ Çağrı, (225), Ekim 1976, 10'dan Saim Sakaoğlu, *Senin Aşkınla*, Konya 1987, 92 ve Âşık Halil Karabulut, *Damlada Derya Gizlidir*, Ankara 1988, 12.

Âşık Halil der ki yılıp bıkmıyor,
Ne yapsan, ne etsen birin takmıyor,
Girdiği topraktan daha çıkmıyor,
İsrail'den örnek aldı ak sinek.²⁴

Halil'in en önemli cephesi, şüphesiz tasavvuf motifleriyle dokuduğu şiirlerinde kendisini göstermektedir. Gençlik döneminin sonlarında, ondaki konu ağırlığı başka bir yöne, tasavvufa kayar. Gerçi o doğrudan kadın güzelliği ve sevgisi için şiirler yazmamıştır; ama bazı şiirlerinin dış görünüşü o havayı vermektedir. Nitekim bizim, onun hakkında hazırladığımız kitabımızın adı olan "Senin Aşkınla" da böyle iki cepheli bir addır. Ancak şiirin içindeki sırları çözmeye başladıkça Halil'in asıl söylemek istediği ortaya çıkacaktır.

Güzeller güzeli sevgili yârim,
Elleri severim senin âşkınla.
Sana giden yolda olmak kararım,
Yolları severim senin aşkınla.

Halil'in tasavvuf dünyası, onu yıllardan beri besleyen duygularının en yoğun biçimde ortaya konulduğu bir alandır. O, pek az halk şairinde görebildiğimiz bir inceliği ve zenginliği, bu tür konuları işlediği şiirlerine yerleştirmiştir. Daha önce de söylediğimiz gibi, bütün bunların kökünde onun okuduğu kitaplar ve duygu dünyasının zenginliği gelmektedir. Ancak onun gençliğinde gördüğü rüyayı da unutmamak gerekir. Kendisini besleyen şiir gücünün yapısında her halde bu rüyanın da önemli bir yeri olmalıdır.²⁵

Onun bu tür şiirleri sıradan didaktik/öğretici şiirler olmayıp duygu, bilgi ve sanatın birleştiği güzel örnekler olmuştur. Vereceğimiz örnekler bu konuda yeterli güzelliğe sahiptir kanaatindeyiz. Aşağıdaki örneğin tapşırma hanesindeki güzelliği yakalamak her âşğın kârı değildir.

HER ŞEY GÜZEL

Varlıktaki güzelliği
Gör ne güzel, gör ne güzel.

²⁴ *Gündem* (Ankara), 30 Eylül 1977, 4'ten *Senin Aşkınla*, 99-100 ve *Damlada Derya Gizlidir*, 47-48

²⁵ Ahmet Çoban, "Halil Karabulut", *Türk Edebiyatı*, (169), Kasım 1987, 34-35.

Her şeyin bir özelliği
Var ne güzel, var ne güzel.

İklim iklim, diyâr diyâr.
Tabiatta bak neler var,
Göklerde ampüller yanar,
Yer ne güzel, yer ne güzel.

Hepsini hoş yaratmış Hak,
Yeter ki sen sevgiyle bak,
Orman, ova, dere, ırmak
Kır ne güzel, kır ne güzel.

Köşelerde, bucaklarda,
Ayrı âlem böceklerde,
Elvan elvan çiçeklerde,
Tür ne güzel, tür ne güzel.

Halil hele bahar faslı,
Cümle âlem giyer süslü,
Bütün güzelliğin aslı,
Bir ne güzel, bir ne güzel.²⁶

Âşığımızın "Gizlidir" adlı şiiri pek sevilmiş ve çeşitli toplantılarda sık sık okunmuştur. Bu şiirin özellikle beşinci hanesindeki,

.....
Arada vasıta kırmızı inek,
Yeşil otta beyaz ayran gizlidir.

mısraları, âdeta bir vecize gibi dilden dile dolaşmıştır.

²⁶ *Türk Edebiyatı*, (51), Ocak 1978, 15'ten *Senin Aşkınla* 139.

GİZLİDİR

Kâinata neye ettimse nazar,
Gördüm ki hikmet-i Sübhan gizlidir.
Dünya teşhir olmuş bir ulu pazar,
Hemi alan, hemî satan gizlidir.

İbretle seyrettim ben bu şem'ayı,
Gördüm onda türlü türlü simayı,
Seren bu meydana bunca eşyayı,
Getiren, götüreren kervan gizlidir.

İster zâhir, ister bâtından giriş.
Kavramaz bu sırrı gözdeki görüş.
Hesaplı kitaplı yapılmış her iş,
Her şeyde ayrı bir plân gizlidir.

Anlamaz Hâlik'in kudretin kişi,
Çözülmez muamma onun her işi,
Kâh erkek doğurur ana, kâh dişi,
Olunmaz bu hikmet beyan gizlidir.

Kurtlar, kuşlar bütün envâr sinek,
Bilir geldiğini zamanı tünek,
Arada vasıta kırmızı inek,
Yeşil otta beyaz ayran gizlidir.

Birer mahluk iken kurt ile koyun,
Arada düşmanlık bilmem ne oyun,
Hocam bilir misin içtiğin suyun
İçinde ateş-i suzan gizlidir.

Yıldızlar şehrini kurmuş fezaya,
Hareket verilmiş güneşe, aya,

Denizler seyahat eyler semaya,
Sanma sözlerimde yalan gizlidir.

Bitmez yaratanın bu inkılâbı,
Şekilden şekile sokar türâbı,
Der Halil olur bir kanuna tâbi.
Kanun gizli, icra kılan gizlidir.²⁷

Halil üzerine söyleyeceğimiz o kadar çok şey vardır ki, biz bir iki tanesini daha söyleyerek konuşmamızı tamamlayacağız.

Karabulut, doğup büyüdüğü toprakların dilini ustalıkla kullanmaktadır. Bölgeye has kelimeler yerli yerine kullanılmakta, varlıkları şiire yepyeni anlamlar kazandırmaktadır. Bu söyleyişler bazen kelimedede, bazen de eklerde görülür.

Hasılı işler dolaşık
Her bakanın aklı *şasıık*.²⁸

Gert gert ediyoruz tüccar gibi.²⁹

Çalılar *tınsırır*, açar yaprağı.³⁰

Doğumdan *ölenecek*
Kundağım, kefenim pamuk.³¹

Karacaoğlan'ın dilini incelerken gördüğümüz bu tür özellikleri Halil'de de görmek elbette âşıklık çizgisinin günümüzdeki devamından başka bir şey değildir. Aynı coğrafyayı paylaşan her iki âşığın dilinin de benzer olması elbette yadrigatıcı olmayacaktır.³²

Dilini bu kadar güzel kullanan Karabulut, atasözü ve deyimleri de ihmal etmemiştir. Uygun olan her mısra, beyit veya dörtlükle bir atasözülle şiirine

²⁷ *Çanak* (hızl. Ahmet Gebenli), Kadırlı 1972, 72; *Çağrı*, (82), Mart 1973, 8; *Senin Aşkınla*, 133-134.

²⁸ *Senin Aşkınla*, 161.

²⁹ *age.*, 163.

³⁰ *age.*, 107.

³¹ *age.*, 157.

³² Saim Sakaoğlu, "Karacaoğlan'ın Türkçesi", *Türk Dili*, 50 (405), Eylül 96 1985, 94-110.

renk katması onun vazgeçilmez özelliğidir. Onun; "Vecizeler", "Söz Söyle", "Nasihatler" ve "Oğluma Öğütlerim" adlı şiirlerinde, onun bu yönü oldukça fazla belirgindir. Başka şiirlerinde de bu özelliğini daima görebiliyoruz.

Atalar demiş ki, ser ver, sır verme,
Sana senden gayri eli yâr görme,
Düşmanın karınca olsa hor görme,
Kedinin aslana karşı kast'olur.³³

X

Adam olmaz tembel tembel oturan,
İçki, kumar ocakları batıran,
İnsanın başına belâ getiren,
Eli, dili, bir de beli üç oğlum.³⁴

X

Kanun-ı kadimde böyledir usul,
Dört unsur bir olur, yetişir mahsul,
Ne yapsan ses vermez derisiz davul,
Sazların ahengi telinden gelir.³⁵

X

Atalar demiş ki, rızık getiren,
Ya bir kuşun, ya bir taşın olmalı.³⁶

X

Pirince giderken bulgurdan olduk.³⁷

X

Halk için kılı kırk yardık efendim.³⁸

Halil Karabulut yaşayan halk şairlerimizin en güçlüsüdür. 1972'den beri kazandığı birincilikler bunun en güzel belgesidir. Girdiği her yarışmada derece alması, elbette onun şiirinde güzellikler ve başarılarla ilgilidir. Kafiye bulmada, mısra kurmada, benzetme ve güzel sözlerle süslemede son derece yetenekli

³³ *Senin Aşkınla*, 149

³⁴ *age.*, 152.

³⁵ *age.*, 183.

³⁶ *age.*, 51.

³⁷ *age.*, 164.

³⁸ *age.*, 42.

olması, onu bugünlere taşımıştır. Daha 19 yaşında iken Mehmetli Köyünden Osman Attilâ'ya kadar uzanabilmesi, ondaki şiire sahip olma arzusunun 50 yıllık hatırasını taşımaktadır. Bence Halil yüzyılımızın son büyük halk şairidir. Mısraları, daha doğrusu şiiri bunu fazlasıyla ortaya koymaktadır.

Biz, ailesine ve kendisine nice sağlıklı yıllar diliyor, sözü kendisine bırakıyoruz.

xxx

Karabulut üzerine yaptığım yayınlar:

A. KİTAPLAR

1. *Senin Aşkınla/Kadirilili Âşık Halil Karabulut*, Konya 1987, Nur Matbaası, XV+1985.

B. ANTOLOJİLER

1. *Halk Şiirinde Atatürk* (hzl.), Erzurum 1974, 41-44 (3 şiiri), 113 (Kısa hayat hikâyesi). (Dr. Turgut Günay ile).
2. *Âşıkların Diliyle Cumhuriyet* (hzl.), Ankara 1998, 82-94 (5 şiiri), 258-259 (Hayat hikâyesi). (Dr. Zekeriya Karadavut ile). (Bu kaynak daha sonra eklendi).

C. MAKALELER

1. "Tanınmayan Bir Milliyetçi Halk Şairi", *Türk Kültürü*, 12 (135), Ocak 1974, 38-47.
2. "Günümüzün Halk Şairleri: 1. Kadirilili Halil Karabulut", *Türk Edebiyatı*, (94), Ağustos 1981, 17-18.
3. "Cumhuriyet Devrinde Doğmuş Halk Şairi Halil Karabulut'un Atatürk'ü Anlayışı", *Kemalist Atılım*, 12 (19), Şubat 1983, 24-26, 29-30.
4. "Âşık Halil Karabulut'un Şiirinin Kafiye Yapısı", *Halk Kültürü*, 1984/2, 83-91.
5. "Bir Tevazu Abidesi: Kadirilili Âşık Halil Karabulut", *Öner*, 6 (25), Kasım 1993, 12-13.

Not: Genel konulu bildiri ve makalelerimdeki dokunmalarına yer verilmemiştir.